

Förbandsbesöksrapport

Norrbottens flygflottilj (F 21)

25 oktober 2021

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem före detta värnpliktiga som väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar i slutet av verksamhetsåret. Rapporten utgör också en dialog med besökt förband, som därmed får möjlighet att åtgärda fel och brister. Dessa kommer följas upp av Pliktrådet vid senare besök.

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört soldathem. Berört förband har lämnat synpunkter på rapportens innehåll, den görs nu publik.

Deltagare:

Sven Blomberg och Anton Hanny.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	3
Organisation	4
Arbetsmiljö & säkerhet.....	5
Psykisk hälsa	5
Försvarshälsan.....	5
Attityder	5
Utrustning.....	5
Boendemiljö & vistelseutrymmen.....	6
Medinflytande	6
Disciplinärenden.....	7
Avslutning.....	7

Sammanfattning

Pliktrådet upplever efter sitt besök att förbandet i stort är välfungerade och driver en bra värnpliktsutbildning. Däremot finns det vissa punkter som Pliktrådet ser att förbandet måste förbättra.

Många av de truppnära befälen är yngre och oerfarna, vilket Pliktrådet av erfarenhet från andra förband sett kan leda till problem med jargong, attityd och hantering av vissa situationer som saknar tydliga riktlinjer. Ett konkret exempel som kan kopplas till erfarenhetsbrist i befälslagen är att vissa plutoner får väldigt lite tid att gå på toaletten i fält, vilket främst drabbar de kvinnliga värnpliktiga.

Förrådet på förbandet ser att det finns för lite materiel till tvättbytena och upplever att de ofta på grund av detta får lämna ut fel storlekar på exempelvis t-shirts, underkläder och strumpor. Förrådet och förbandet upplever dessutom att viss utrustning, såsom trosor, är så pass undermålig att den inte går att använda och erbjuder därför de kvinnliga värnpliktiga att välja mellan kalsonger och trosor.

De värnpliktiga på förbandet har relativt svårt att ta sig till närliggande städer. Däremot finns det goda möjligheter till en meningsfull fritid på förbandet, med stort utbud av träningsmöjligheter och ett välutrustat soldathem. Även boendemiljön är okej, men vi uppmanar förbandet att se över skåpen inne på logementet, så att de fästs i väggen och inte riskerar att välta över de värnpliktiga.

Under förbandsbesöket uppmärksammade Pliktrådet att det finns problem som rör Försvarmakten i stort, såsom utrustnings- och materielfrågor och tidsåtgången för instruktörsutbildningar, såsom förarbevis. Det behövs även en tydligare definition för värnpliktskonsulentens uppdrag och vilken kompetens som denne bör ha i sin roll.

Pliktrådet vill framföra att vi upplever att de problem som har lyfts av värnpliktiga vid tidigare tillfällen, rörande jargong och bemötande, har tagits seriöst av förbandet och lett till förbättringar.

Inledning

Pliktrådet besökte F 21 måndagen den 25 oktober. Under dagen träffade Pliktrådet delar av förbands- kompani- och plutonsledningen samt många värnpliktiga. Besöket avslutades med ett möte där Pliktrådet sammanfattade besöket, presenterade sina intryck och vad som uppmärksammats på förbandet.

Rapporten är skriven så att observationer presenteras i ett stycke och sedan följs av att Pliktrådet framför sina synpunkter och/eller kravställningar.

Organisation

F 21 har i år ett utbildningskompani med fyra plutoner. Befälslagen på plutonerna består av en plutonchef och fyra officerare eller instruktörer. Många av befälen är yngre och saknar erfarenhet av värnpliktsutbildning. Kompaniet har tillsatt en HYB (handläggare yngre befäl) som arbetar långsiktigt med att utbilda och stötta de yngre, oerfarna befälen.

Pliktrådet har sett att ett oerfaret befälslag med många yngre befäl löper större risk att få problem med bland annat jargong och attityd. Detta främst på grund av att många situationer som saknar tydliga riktlinjer, såsom hanteringen av psykisk ohälsa bland de värnpliktiga och en negativ jargong i plutonerna, ofta kräver erfarenhet från liknande situationer. Detta för att minimera skadan och lösa problemen. Även språkbruk och attityden mot de värnpliktiga och medinflytandet kan påverkas negativt om befälen är oerfarna och saknar förståelse för vad exempelvis medinflytande är och varför det är viktigt. Vi vill därför betona vikten av att förbandet arbetar för att minska omsättningen på truppnära befäl och fortsätter utveckla arbetet med en HYB. Däremot är vi medvetna om att delar av detta kräver arbete inom hela Forsvarsmakten och måste hanteras över förbandsnivå.

Förbandet upplever problem med att många av de befäl som är i utbildningskompaniet har specifika kompetenser med hög efterfrågan. I och med att de har efterfrågade kompetenser, såsom att kunna leda fordonsutbildning, kan de inte vara närvarande under värnpliktsutbildningen i den utsträckning som behövs. Förbandet ser också att många av de utbildningar som behövs för att få certifikat för att kunna hålla i exempelvis fordonsutbildningen är väldigt långa. Detta leder till att tidskostnaden är för stor för att kunna skicka befäl på utbildningar.

Värnpliktskonsumenten upplever att det är problematiskt att ha en otydligt definierad arbetsroll. Förbanden anställer eller tilldelar rollen till personal med olika kompetens och bakgrund, vilket leder till att olika uppgifter genomförs trots samma roll. Det är till exempel stor skillnad på att vara HR-specialist värnpliktig och kurator. Forsvarsmakten måste centralt se över vad det är för behov som en värnpliktskonsulent ska fylla. Ska denne exempelvis vara ett samtalsstöd eller någon som är ansvarig för välbefinnandet bland de värnpliktiga?

Förbandet lyfter även att de ser ett hinder med att den centrala befattningsutbildningen (CBU) är bunden till flygvapnet och menar på att ett lokalt samarbete mellan närliggande förband såsom I 19, A 9 och K 4 hade varit bättre.

Pliktrådet delar förbandets åsikt om CBU och uppmanar förbandet till att själva fortsätta samarbeta med de lokala förbanden. Vi ser också att Forsvarsmakten måste utvärdera och revidera hur CBU fungerar.

Arbetsmiljö & säkerhet

Under besöket uppfattar Pliktrådet att förbandet inte har haft några problem med den fysiska belastningen. Däremot vittnar de värnpliktiga om att det är väldigt begränsat med tid för att gå på toaletten, framför allt när de är ute i fält. Detta har lett till att främst tjejer undviker att kissa under långa perioder, vilket kan få allvarliga konsekvenser.

Pliktrådet vill poängtera att det är viktigt att de värnpliktiga får tillräckligt med tid för att gå på toaletten. Befälen i dialog med de värnpliktiga bör anpassa tiden efter omständigheterna, såsom hur mycket kläder och utrustning de värnpliktiga har på sig och hur långt det är till hygienplatsen.

Vi vill även betona vikten av att ha en tydlig belastningstrappa, som tas fram tillsammans med Försvarshälsan och som går att anpassa på plutonsnivå utefter befattningskraven.

Psykisk hälsa

De värnpliktiga har tillgång till psykolog via Försvarshälsan och kan även få samtalsstöd via värnpliktskonsulenten. Dock är det flera som känner sig osäkra hur de ska gå till väga för att få samtalsstöd. Pliktrådet uppmanar därför förbandet att se över sina rutiner och informera de värnpliktiga om hur och vem de kan vända sig till för att prata.

Försvarshälsan

Försvarshälsan upplever att de i dagsläget har den personal de behöver. Dock har de ett flertal singelkompetenser, vilket gör att de är känsliga för sjukskrivningar och personalfrånvaro. Försvarshälsan har yrkat om ytterligare en psykolog, en fysioterapeut och en sjuksköterska, för att öka sin kapacitet inför den ökande värnplikten och minska risken med singelkompetenser. De har ännu inte fått svar på sitt yrkande gällande fysioterapeut och sjuksköterska. Däremot kommer det att anställas en psykolog som börjar arbeta den 1 januari 2022.

Attityder

Förbandet har haft en del problem med attityden mellan befäl och värnpliktiga, då främst med yngre befäl som uttryckt sig olämpligt. De värnpliktiga upplever dock att dessa händelser har blivit omhändertagna av förbandet och att det har blivit bättre efter att de har lyft problemet.

Pliktrådet uppmanar förbandet till att nyttja sina förtroendevalda för att snabbt lyfta problem gällande ovälkommet beteende och negativ jargong, som sker mellan befäl och värnpliktiga samt värnpliktiga emellan. För att detta ska fungera är det viktigt att de förtroendevalda känner sig trygga i sina roller och har goda kontakter vid behov av stöd.

Utrustning

De värnpliktiga fick i början av sin utbildning ut den utrustning som de ska ha enligt utrustningskorten. Dock är det ett väldigt begränsat lager på förrådet och det är ofta som vissa storlekar på exempelvis t-shirts, underkläder och strumpor tar slut under tvättbytena. De värnpliktiga ska ha tvättbyte en gång i veckan men förrådet får ibland uppmana de värnpliktiga att tvätta vissa persedlar själva, på grund av att det inte finns tillräckligt många i lager.

De kvinnliga värnpliktiga får välja mellan trosor och kalsonger, eftersom förbandet anser att trosorna är så pass dåliga att de inte går att använda i tjänsten. Förrådspersonalen på F 21 upplever redan nu att läget är kritiskt, med farhågan att materielproblematiken kommer att bli värre när värnpliktskullarna växter.

Pliktrådet delar förrådets farhåga och ser att detta är ett utspritt problem på samtliga värnpliktsförband. Vi tycker att det är bra att de kvinnliga värnpliktiga kan välja kalsonger i stället för trosor men rekommenderar även att utbildningskompaniet erbjuder ersättning för inköp av civila underkläder, som komplement till utrustningskortet. Detta kommer dels minska materielåtgången, dels tillåta att framför allt kvinnorna kan ha fler par underkläder. Det är viktigt eftersom de löper en större risk att drabbas av urinvägsinfektion och svamp om de inte har rena underkläder.

De värnpliktiga har även haft problem med att få ut förbrukningsmateriel, såsom toalettpapper till kasernerna. Likaså har det varit problem med tillgången till mensskydd och då främst att det är storleksbrist. Pliktrådet kräver att det alltid ska finnas tillgång till mensskydd i samtliga storlekar, även i fält, och kräver att förbandet tillser att dessa rutiner fungerar. En rekommendation är att ha ett förråd av mensskydd i städskrubben, som den städskrubbsansvariga fyller på, samt att det finns ett litet förråd i plutonsapoteket. Vi ser också att kompaniet måste se över sina rutiner för beställning av förbrukningsmateriel. Detta för att förebygga att till exempel toalettpapper tar slut under en helg.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

Kasernbyggnaderna och logementen är gamla men välskötta. Pliktrådet upplevde inga större problem med boendemiljön, men vi vill belysa vikten av att skåpen som står inne på logementen monteras fast i väggen. Detta för att de inte ska kunna välta över de värnpliktiga, när de har bråttom för att hämta sin utrustning. Pliktrådet har under årets förbandsbesök stött på flertalet värnpliktiga som skadats av skåpen.

De värnpliktiga har tillgång till ett gym inne på flotttiljen, men det finns begränsat med plats och de två idrottsansvariga tror inte att gymmet kommer att räcka till när värnpliktskullarna ökar. Vid gymmet finns det även möjlighet att delta under pass såsom yoga och spinning. Detta är framför allt på grund av att det är svårt för de värnpliktiga att ta sig ner till stan och utnyttja gymmen där. Det finns även tillgång till fotbollsplan, hinderbana, tennisbana, bollbana samt elljusspår som under vintern görs om till skidspår. De värnpliktiga kan då låna skidor.

F 21 har inne på området ett fint soldathem, som förbandet har renoverat och rustat upp. Där har de värnpliktiga tillgång till musikrum, biorum, biljardbord, TV, pingisbord och en liten kiosk samt loungeområde. Det är värnpliktskonsulenten som har hjälpt till att rusta upp soldathemmet och som arbetar mycket med välbefinnande för de värnpliktiga. Det är soldathemmet Oscar II i Boden som driver kiosken och som ansvarar för soldathemsverksamheten.

Medinflytande

Innan Pliktrådets besök har förtroendeperson, NVK-representant och skyddsassistent valts på förbandet. Plutonerna kommer även inom kort att välja matrådsrepresentanter. Samtliga förtroendevalda kommer inom kort att få utbildning i sina roller.

Disciplinärenden

F 21 hade under föregående värnpliktsomgång ett disciplinärende, där Pliktrådet uppmärksammat flertalet brister i hanteringen av utredningen. Efter att Pliktrådet lyft detta till förbandet har de utvärderat och reviderat sina rutiner kring disciplinärenden och vidtagit flertalet åtgärder för att förhindra att samma brister ska ske igen. Förbandet ska bland annat få besök av ett rättsbefäl från Lv 6. Denne har erfarenhet av liknande händelser och kan stödja förbandet i sitt arbete.

Pliktrådet ser mycket positivt på att förbandet har vidtagit åtgärder i ärendet och önskar få ta del av både den interna utvärderingen och vilka konkreta ändringar som har gjorts. Vi vill också uppmana förbandet till att fortsätta söka kontakt med andra förband, för att bygga nätverk kring funktioner som rättsbefäl, värnpliktskonsulent och Försvarshälsan.

Avslutning

Pliktrådet hoppas att vi med denna rapport har förmedlat våra intryck på ett konstruktivt sätt. Vi blev mycket väl mottagna under besöket, vilket var präglat av ett transparent och samarbetsvilligt klimat. Vi har förhoppningar om, och ser fram emot, ett fortsatt gott samarbete mellan Pliktrådet och F 21.

Tack för ett givande besök,

Anton Hanny

Projektansvarig "Förbandsverksamhet" samt
"Juridiska rättigheter och skyldigheter"